

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KABUL EDİLEBİLİRLİK HAKKINDA KARAR

Başvuru no. 64625/11

Kutbettin ve Bedriye TURGUT / Türkiye

Başkan,

Julia Laffranque,

Hakimler,

Işıl Karakaş,

Nebojša Vučinić,

Valeriu Griţco,

Ksenija Turković,

Jon Fridrik Kjølbro,

Stéphanie Mourou-Vikström,

ve *Bölüm Yazı İşleri Müdürü* Stanley Naismith'in katılımıyla 30 Ağustos 2016 tarihinde Daire halinde toplanan Avrupa İnsan Hakları

Mahkemesi (İkinci Bölüm), 3 Ekim 2011 tarihli başvuru ve davalı Hükümet tarafından sunulan görüşler ile başvuruların cevap olarak sunduğu görüşleri göz önünde bulundurarak, yapılan müzakereler neticesinde aşağıdaki kararı vermiştir:

OLAY

1. Başvuranlar Kutbettin Turgut ve Bedriye Turgut sırasıyla 1970 ve 1972 doğumlu Türk vatandaşlarıdır. Başvuranlar Diyarbakır'da ikamet etmektedirler. Başvuranlar Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi önünde Avukat R. Yalçındağ Baydemir tarafından temsil edilmişlerdir.

Türk Hükümeti (« Hükümet ») kendi görevlisi tarafından temsil edilmiştir.

2. Davanın olayları başvuranlar tarafından ifade edildiği şekilde aşağıdaki gibi özetlenebilir.

3. Başvuranlar, 1989 yılında doğan ve 12 Ağustos 2010 tarihinde askerlik hizmetini yerine getirirken hayatını kaybeden Erdem Turgut'un ailesidir.

4. Başvuranların oğlunun askerlik yoklaması 2008 yılında yapılmıştır.

5. Erdem Turgut 4 Ağustos 2008 tarihinde askerlik hizmetine başlamadan önce askerlik şubesine kayıt yaptırmış ve alışlagelmiş diğer muayenelerin yanı sıra psikolojik bir muayenin de yapıldığı sağlık taramasından geçmiştir. Doktorlar Erdem Turgut'un askerliğe elverişli olduğunu beyan etmişlerdir.

6. Genç adam 22 Ağustos 2009 tarihinde Samsun'da askeri eğitimine başlamıştır.

7. Erdem Turgut, 7 Kasım 2009 tarihinde Manisa'daki birliğine katılmış ve hayatını kaybedene kadar onbaşı rütbesiyle askerlik hizmetini yerine getirmeye devam etmiştir.

8. Erdem Turgut 12 Ağustos 2010 tarihinde saat 01.30'da birliğinin S-4 gözetleme kulesinde nöbete başlamış, saat 01.50 civarında, nöbet tuttuğu yerin yakınında ölü bulunmuştur.

9. Saat 02.05' e doğru revirden sorumlu Yüzbaşı E.K. çağırılmıştır. Olay yerine gelen yüzbaşı, Erdem Turgut'u sağ tarafta, yerde hareketsiz yatarken gördüğünü ve ölmüş olduğunu tespit ettiği bir tutanak hazırlamıştır. Yüzbaşı ayrıca başvuruların yakınına cesetinde çenesinin üst kısmında çevresi yanık, 2 cm çapında bir mermi giriş deliği ve paryetal (yan kafa bölgesi) ve oksipital bölgesinde (art kafa bölgesi) geniş bir mermi çıkış deliği bulunduğunu belirtmiştir.

10. Saat 03.00'te askeri savcı, Erdem Turgut'un ölümü hakkında bilgilendirilmiştir. Savcı saat 05.00'e doğru olay yerine gelmiştir.

11. Askeri avcı, saat 07.40'a doğru bir tutanak düzenlemiştir. Bu belge özet olarak şu şekildedir:

« Olay yeri İkinci Askeri Eğitim Bölük Komutanlığının yakınındaki S-4 (gözetleme kulesidir) 'tür. Erdem Turgut'un ceseti sırt üstü yatar durumdadır ve yüzü gökyüzüne dönüktür. Çenesinin üst kısmında bir mermi giriş deliği mevcuttur; bitişik atışa bağlı delik (...) bir daire ve bir boşlukla çevrili ve bitişik atışa uyan yıldız biçimindedir; merminin çıkış deliği (...) alın bölgesinin ortasındadır. Kaskı delerek çıkan mermi bulunamamıştır. Kovan sol ayak bileğinden 35cm mesafede bulunmakta ve alt kısmında 7,62 mm çapında bir vuruş izi sunmaktadır. G3A3 tüfeği üst tarafta Erdem Turgut'un cesedinin yakınındadır. Silah doludur ve emniyet mandalı tek atış ayarına getirilmiştir. Silahın sürgüsü çekiliyken, dip kısmında vuruş izi bulunmayan bir kartuş çıkartılmıştır. Bedenin 5,17 metre uzağında bulunan ağaçtan 120cm mesafede, üzerinde Erdem Turgut'un ölümünden kimsenin sorumlu olmadığını açıklayan bir not yazılı bir kağıt bulunmuştur. Dolapta yapılan arama ve ölen kişi tarafından kullanılan yatak, soruşturma için yararlı olabilecek herhangi bir makale ya da belgenin bulunmasına yardımcı olamamıştır. Ölen kişinin valizinde 14 Haziran 2010 tarihine alınmış bir başvuru danışmanlık merkezinin randevu bilgisinin yanı sıra, tamamlanmamış, muhatabı bilinmeyen bir dilekçe bulunmuştur. »

12. 12 Ağustos 2010 tarihinde cesete otopsi yapılmıştır. 19 Ağustos 2010 tarihinde İzmir Adli Tıp Kurumu aşağıdaki bilgilerin yer aldığı bir tutanak düzenlemiştir:

- Cesedin kanında ve idrarında uyuşturucu maddeye rastlanmamıştır ;
- Cesette [ölümcül atışla neden olunan] mermi giriş deliği bulunmaktadır ;
- Atış, bitişik atışla gerçekleştirilmiştir;
- Ölen kişinin cesetinde madeni bir nesne tespit edilmemiştir;
- Ölüm, ateşli bir silahtan çıkan merminin yaralamasının yol açtığı beyin dokusundaki hasar nedeniyle meydana gelmiştir.

13. Jandarma Kriminal Şubesi 27 Ağustos 2010 tarihinde, Erdem Turgut'un tüfeğinin fonksiyon olarak iyi çalışır durumda olduğu ve olay yeinde bulunan kovanın bu tüfekten atılan bir mühimmattan geldiği sonucuna varan bir bilirkişi raporu hazırlamıştır.

14. Aynı kurum tarafından 6 Eylül 2010 tarihinde düzenlenen başka bir bilirkişi raporu, Erdem Turgut'un sol elinin üzerinde ve giysilerinde atış kalıntıları tespit edildiğini belirtmektedir.

15. Olay günü Erdem Turgut ile birlikte nöbet tutan O.T., 12 Ağustos 2010 tarihinde alınan ifadesinde olayları şu şekilde anlatmıştır :

« Öldüğü günün sabahı Erdem ve ben saat 01.30 ve 03.30 arası nöbetçiydik. Bu gece, oradaki nöbetlerden sorumlu nöbetçi Onbaşı V.D. idi. V.D. beni saat 01.00'e doğru uyandırdı. Üzerimi giyinirken Erdem'in daha önceden giyinmiş olduğunu gördüm. İnaniyorum ki o gece uyumamıştı; K.Y. ile tartıştığımı geç öğrendim. Nöbet yerine gitmeden önce silah rafından silahlarımızı aldık. Sonra Ani Müdahale Tugayına doğru giderken Erdem benden bir sayfa A4 kağıt istedi. Şiir yazmak için kağıtla nöbet yerine sık sık gidiyordu vs. Ona üzerimde kağıt olmadığını söyledim. Muhtemelen [oraya varınca] Ani Müdahale Tugayından kağıt aldı. Nöbet yerine gitmeden önce Erdem cep telefonunu duvara fırlatarak kırdı. Nöbetçilerin yer değişikliğini denetleyen Onbaşı V.D., ona giderken cep telefonunu toplamasını ve içindeki SİM kartını almasını söyledi. Saat 01.30'da tam zamanında nöbet noktasına vardık. Nöbeti devralmaya geldiğimizde nöbette olan askerler M.D. ve İ.C. idi. Bu

askerler gittikten sonra, gidiş ve dönüşü beş dakika süren nezarethaneye doğru devriyeye çıktım. Döndüğümde Erdem'in nöbet noktasında olmadığını gördüm. Sağa sola bakındım, Erdem'i ağaçların arasında aradım ama bulamadım. İyi görebilmek için gözetleme kulesine çıktım. Saat 01.45 civarıydı. (...) birkaç saniye sonra Erdem'in [sesinin geldiği yere yönlendirmek için] bağırarak beni çağırdığını [duydum]. Güçlü bir şekilde bağırdığı ve nöbet noktası sivillerin oturduğu yere yakın olduğu için balkonlarında olan insanlar [çılgılığı] duymuşlardı. Yürüyerek Erdem'e yaklaştım. Yürürken Erdem'in tüfeğinin ateşe hazır hale getirdiğini duydum. Ona silahıyla oynamamasını söyledim ve kendisini silahla şaka yapılmayacağı konusunda uyardım. Bana «dinle beni! bu durumdan kimse sorumlu değil; V.D.' den af dilediğimi söyle; siz de affedin beni! » diyerek bağırdı. [Bu sözleri bana söylediği sırada], ondan 50 metre mesafedeydim. O konuşurken koşmaya başladım. Ona yaklaşık 30 metredeydim ki kelime-i şehadet getirdi ve tüfeğini ateşledi. Korkudan ona yaklaşmadım. Gözetleme kulesine döndüm ve Ani Müdahale Tugayını aradım ve nöbetçi askerin kendini vurduğunu söyledim. Ben telefonu kapatır kapatmaz telefon çaldı. Arayan Çavuş A.Ş. idi. Bana söz konusu olan kişiyi sordu. « Erdem » dedim. Birkaç dakika sonra Ani Müdahale Tugayına ait araç olay yerine geldi. Cesedin bulunduğu yeri gösterdim. [tugaydan gelen ekip oradayken ben gözetleme kulesinin önüne geçtim]. Beş dakika sonra tugayın olayların akışını anlatmamı istediği sırada, bir ambulans geldi (...).

16. Erdem'in sağlık sorunlarının olup olmadığına O.T. özet olarak şu şekilde cevap vermiştir:

« Erdem'in anlattığına göre kendisine Hepatit B tanısı konulmuştu. [Erdem] hastaneye gitmiş ve sonucu negatif çıkan testlere tabi tutulmuştu. Bildiğim kadarıyla Erdem'in psikolojik sorunları yoktu. Daha önce bir danışma ve başvuru merkezine gittiğini duymuştum ama bu son zamanlarda olmamıştı. Erdem hiçbir zaman askerlik yapmaktan şikayet etmemişti.»

17. Erdem Turgut ile aynı birlikte askerlik yapan H.T.'nin 12 Ağustos 2010 tarihinde alınan ifadesinde şu cümleler yer almaktadır:

« Erdem iyi kalpli, duygusal ve asabiydi ama kinci değildi. Arkadaşlarıyla şakalaşmayı seviyordu ve çok neşeli birisiydi. Geçen Nisan-Mayıs gibi onunla konuşmuştum ve bana teyzesinin kızını sevdiğini, nişanlandıklarını ama sebebini belirtmeden yakın bir zamanda nişanı bozduklarını söylemişti. Bu konu onda bir

takıntıya dönüşmüştü. Ayrıca bir şeye öfkelendiği zaman buna uzun zaman takılıyordu. Bana teyzesinin kızını unutmak için yeni bir kız arkadaş bulması gerektiğini söylemişti ama bunu henüz başaramamıştı. Onu ölümünden önce son kez 11 Ağustos 2010 tarihinde gördüm. Endişeli bir hali vardı. Bana test sonuçları negatif çıkan Hepatit B nedeniyle hastaneye gittiğini ve pozitif olan önceki sonuçların aksine çıkan bu sonuçları anlamadığını söylemişti.»

18. H.T. spesifik sorulara cevap olarak şu cümleleri eklemiştir:

« Bildiğim kadarıyla Erdem danışma ve başvuru merkezine bir kere gitmişti ama niçin gittiğini bilmiyorum. Bu durum kesinlikle nişanın bozulmasıyla bağlantılıydı.

(...)

Erdem'in ne askerlikle ne de rütbelilerle sorunu yoktu. Birlik Komutanımız S.E. onu çok seviyordu.»

19. Erdem Turgut'un öldüğü gün nöbetçi olan Ani Müdahale Tugay Komutanı Y.A., 12 Ağustos 2010 tarihinde alınan ifadesinde olayları şu şekilde aktarmıştır:

« Olayın olduğu gece Ani Müdahale Tugayının nöbetçi subayıydım. Gözetleme kulesinde nöbetçi olan asker, güvenlik kontrolünden sorumlu Astsubay A.Ç.'yi saat 01.45'e doğru, bir hadisenin yaşandığı konusunda bilgilendirirken ben birlikteki askerleri toplayıp bir araçla olay yerine doğru hareket ettim. S-4 gözetleme kulesine vardık. Güvenlik tedbirlerinin alınmasının ardından gözetleme kulesinin altında dizçökmüş ağlamakta olan O.T' yi gördüm. Ona neler olduğunu sorduğumda heyecanlı bir şekilde bana «komutanım, arkadaşım yokuşa doğru gitti, silah sesi duydum, kendini öldürdü» dedi. Artık cesedin bulunduğu yere doğru askerlerle varmıştım. Erdem'in çenesinin üstünden kendini vurduğunu gördüm. Tam o sırada ambulans geldi. Ambulanstan bir revir görevlisi ve şoförün indiğini gördüm. Aynı anda nöbetçi Alay Komutanı E.K. geldi. Bana neler olduğunu sordu ben de « öldüğüne inanıyorum » dedim. Revir görevlisi cesetin bileğinden ve şah damarından nabzını kontrol etti. Nabız atışının olmadığını söyledi. Sağlık personeli arasında doktor yoktu. »

20. Danışma ve başvuru merkezinin sorumlusu G.Ç.'nin de ifadesi alınmıştır. Beyanı şu şekildedir:

« 24 Mart 2010 tarihinde yapılan muayene sırasında Erdem'in yalnızlık ve endişe hissettiğini, zira on iki yıl ilişki yaşadığı kız arkadaşıyla ayrıldığını öğrendim. Daha önce kendini göğsünden bıçaklayarak intihara teşebbüs etmiş ancak kendi anlatımına göre intihar düşünceleri kaybolmuştu. Erdem kendini değersiz ve yalnız hissediyordu, duygusal çöküntü içindeydi. Birliğine katıldıktan sonra ilaç tedavisine başlamıştı ancak tedaviye sonuna kadar devam etmedi.»

21. 12 Ağustos 2010 tarihinde ifadesi alınan birlik komutanı S.E, psikolojik durumuna rağmen Erdem Turgut'a neden nöbet tutturulduğu sorusuna şu şekilde cevap vermiştir:

« Durumunun değerlendirilmesinin ardından Erdem, Manisa Askeri Hastanesi'ne sevk edilmiştir. Psikiatri uzmanları tarafından 26 Mayıs 2010 tarihinde yapılan muayenesinde ilgilide anksiyete olduğu ancak intihar düşüncesinin kalıcı olmadığı sonucuna varılmıştır. Bir doktor, ilgilinin sağlık durumunun nöbet görevlerine uygun olmadığı hakkında bir rapor hazırlamadıkça ve ona istirahat yazmadıkça ilgili kişi normal nöbet sisteminden muaf tutulamaz. »

22. Erdem Turgut'un kişisel eşyalarının arasında 19 Ocak 2010 tarihli bir dilekçe bulunmuştur. Erdem bu dilekçede vicdansızlıktan şikayet etmektedir. Erdem, saat 03.30-05.30 nöbetinden dönüşte aynı günün sabahı Çavuş K.A. tarafından yatakhane de kötü muamelede bulunulduğunu, ardından K.A.nın odasında ve kantinde acemi erlerin önünde darp edildiğini belirtmiştir.

23. Bu dilekçeden bilgi sahibi olup olmadığı sorusunu S.E., şu şekilde cevaplamıştır:

« Söz konusu dilekçe hiçbir zaman tarafıma iletilmedi. Bu konuda Erdem, Çavuş K.A.'nın kendisini bir nöbet sonrası darp ettiğini ve ona küfrettiğini söylemek için bana gelmişti. O zaman K.A.'yı çağırdım ve onunla konuştum: Bana hiçbir şekilde fiziksel şiddet uygulamadığımı ancak sadece Erdem'e küfrettiğini, nöbetini doğru şekilde tutmasını ve hatalarını tekrarlamamasını söylediğini açıklamıştı. Ona olaya tanık olup olmadığını sordum. Bana acemi erlerin orada olduklarını söyledi. Herhangi bir isim veremediği için birkaç acemi eri çağırdım ve olay hakkında bildiklerini anlatmalarını istedim. Bu erler K.A.'nın yalnızca Erdem'e küfrettiğini söylediler. Aralarından hiçbiri K.A.'nın Erdem'i darp ettiği anlamda bir ifadede

bulunmadı. Erdem'in yüzünde ya da vücudunun diğer kısımlarında fiziksel şiddet izi görmediğim için dosyayı kapattım. Şahsen askerleri darp etmemeleri için [rütbelilere] talimat verdim ve böyle bir olaya sebep oldukları takdirde hiçkimse tarafından savunulmayacakları uyarısında bulundum. Ayrıca Erdem'e böyle bir durumla karşılaştığı takdirde bana gelmesini söyledim. Bu olaya ilişkin herhangi bir problem iletilmedi. Dilekçe tarafıma ulaşmış olsaydı, kesinlikle idari usul uygulardım. »

24. S.E. Erdem'in ölümü hakkında şu bilgileri sözlerine eklemiştir:

« Birliğimde problemlili iki asker var. Onlarla kişisel olarak ilgileniyorum ve danışma ve başvuru merkezi ile işbirliği içinde onların sorunlarını çözmeye çalışıyorum. Bir askerin nöbet sırasında kendini vurduğu bildirildiğinde, bu kişinin Erdem Turgut olabileceğine hiç ihtimal vermemiştim. Erdem Birliğin çay servisi ile ilgilendiği için sık sık bana geliyordu; güler yüzlü birisiydi. Bana daha önce bahsettiği nedenler dışında yaşadığı herhangi bir sorun hakkında bilgim yok. Şayet kendisine izin vermeme, hastane ve danışma ve başvuru merkezine göndermeme rağmen psikolojik bozukluğunun sürdüğüne dair şüphe duysaydım tedaviye uygun olmasa bile onu nöbete göndermezdim. Aslında örnek olarak danışma ve başvuru merkezinden hastaneye geçişin ardından sorunlarının halen devam ettiğini bildirdikleri için [yukarıda anılan] iki askeri silahlı olarak nöbet tutmaktan muaf tuttum. »

25. 2 Mart 2011 tarihinde askeri savcı Erdem Turgut'un ölümü hakkında kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar vermiştir. Savcı gerekçelerinde genç adamın ölümünün ateşli bir silahtan çıkan merminin neden olduğu beyin dokusu hasarının ardından meydana geldiğini, bir intiharın söz konusu olduğunu ve cezai sorumluluğa yol açacak nitelikte üçüncü kişilere yüklenebilir bir kusurun olmadığını belirtmiştir.

26. Savcı bu kararı alırken bilhassa olay yeri inceleme tutanağına, olay yeri krokilerine, olay raporuna, tanık ifadelerine, otopsi raporuna ve balistik inceleme raporuna dayanmıştır.

27. Başvuran Kudbettin Turgut, yukarıda anılan karara 4 Nisan 2011 tarihinde avukatı aracılığıyla itiraz etmiştir. Başvuran oğlunun intiharı hakkında şüpheleri olduğunu, zira oğlunun asker olmadan önce herhangi bir sağlık sorunu olmadığını ve intihar etmesi için de bir nedeni olmadığını

ifade etmiştir. Başvuran ayrıca, bir intihar söz konusu olsa bile oğlunun ölümünün nedenlerinin ve bazı kişilerin kusurlarının belirlenmesinin gerekli olduğunu bildirmektedir.

28. Hava Kuvvetleri Komutanlığı Askeri Mahkemesi, itiraza konu iddiaların mesnetsiz ve soyut oldukları gerekçesiyle 18 Nisan 2011 tarihinde bu itirazı reddetmiştir.

29. Ayrıca alışlagelmiş uygulamalar gereği ceza soruşturmasının dışında bir de idari soruşturma açılmıştır. İdari soruşturma komisyonu Erdem Turgut'un ölümüne ilişkin kurum içi bir rapor düzenlemiştir.

Bu raporun somut olayla ilgili kısımları şu şekildedir:

« Erdem Turgut'un ölümü ve olayların direkt nedeni:

- Dokuz yaşında bir tecavüze maruz kalması;
- Ailesi tarafından uygulanan baskı nedeniyle nişanlasıyla ilişkisinin bozulması;
- Hiçkimse tarafından sevilmediği düşüncesi.

Değerlendirme:

- Danışma ve başvuru merkezine 19 Kasım 2009 tarihli ziyaretinde, Er Erdem Turgut'un « *anksiyete bozukluğundan* » muzdarip olduğu kaydedilmiştir;
- Psikolojik araştırma formunda [er] psikolojik sorunları olduğunu beyan etmiştir;
- Erdem Turgut, 23 Kasım 2009 tarihinde Manisa Askeri Hastanesine sevk edilmiştir. « *Anksiyete bozukluğu* » nedeniyle kendisine bir ilaç tedavisi reçete edilmiştir;
- 19 Ocak 2010 tarihinde [Erdem Turgut] 'a kasık fitiği teşhisi konulmuştur. [Er] 27 Ocak 2010 tarihinde ameliyat edilmiştir. Erdem, 16 Şubat 2010 tarihine kadar hastalık izni kullanmıştır;
- Komutanı 20 Ocak 2010 tarihinde Erdem'i birliğin çay servisini yapmak üzere görevlendirmiştir;
- [Ere] 31 Mart ve 7 Nisan 2010 tarihleri arasında izin verilmiştir;
- Birlik komutanı S.E., 24 Mayıs 2010 tarihinde Erdem'i konuşmak için çağırmıştır. Erdem Turgut komutana ailevi sorunlarını anlatmıştır. S.E. de Erdem Turgut'un

« oğlum izin isterse özellikle ona izin vermeyin. Oğlumun teyzesinin kızıyla kurmak istediği ilişkinin geleceği yok» diyen babasını çağırmıştır;

- Erdem Turgut 24 Mayıs 2010 tarihinde komutanının isteğiyle danışma ve başvuru merkezine gitmiştir. Erdem sorulara farklı cevaplar vermiş, bilhassa psikolojik bir travma geçirdiğini, daha önce intihar teşebbüsünde bulunduğunu, bir süreden beri kendini öldürmeyi çok istediğini beyan etmiştir. Merkezin sorumlusu Erdem'e yolunda gitmeyen şeyi sormuş Erdem de dokuz yaşında kendisine tecavüz edildiğini, kız arkadaşıyla on iki yıl süren ilişkisinin bitmesi nedeniyle üzgün ve hayal kırıklığına uğramış hissettiğini ve sivil yaşamında göğsüne bıçak saplayarak intihara teşebbüs ettiğini anlatmıştır;

- Aynı gün yani 24 Mayıs 2010 tarihinde Erdem Turgut Manisa Askeri Hastanesi Psikiatri Polikliniğine sevk edilmiştir. Bu hastanenin bir psikiyatristi tarafından düzenlenen rapor şu şekildedir: «Hasta muayene edilmiştir. Anksiyete bozukluğundan muzdariptir. İntihar düşüncesi yoktur. İlaç tedavisi reçete edilmiştir. »;

- Birlik Komutanı S.E. ailesiyle problemlerini çözmesi için Erdem'e 14 Haziran ve 27 Haziran 2010 tarihleri arasında istisnai bir izin vermiştir;

-Erdem Turgut izinden döndükten sonra Çavuş Y.K. ile konuşmuş ona kız arkadaşını unutmakta zorluk çektiğini söylemiştir ;

- Çavuş G.Ç. 11 Ağustos 2010 tarihinde ne olduğunu anlamak için Erdem Turgut ile görüşmüştür. [Erdem Turgut] hiçbir sorunu olmadığı ve kendisini iyi hissettiği cevabını vermiştir;

- Ölümünden sonra Erdem Turgut tarafından yazılan iki adet not bulunmuştur. Notlarda yazanlar şu şekildedir:

« Saflığımdan herşeyimi kaybettim. İnsanlara yükledim ama gerçekten onlara yardım etmek istiyorum. Niçin böyleyim bilmiyorum. Anlayamıyorum. Hayat bazen bana acı veriyor. Herzaman sevilme istedin ama hiçkimse bana değer vermediğinin bilincindeyim. Bu niye böyle bilmiyorum. Tek arzum Zehra'yı unutmak. Tüm gücümle bunu istiyorum ama aslında sadece unutmuş gibi yapıyorum. Bununla avunuyorum. Başka birini sevmeyi deniyorum şu an yaptığım gibi. İçtenlikle. Erdem Turgut».

« Merhaba Komutanlarım, ben Erdem. Hiçkimse bana olacıklardan sorumlu değildir. Beni nasıl affedersiniz bilmiyorum. Bu dünyada hiç gülmediğimi söylemek

isterim. Arkadaşlarım, ailem beni affetsinler. Beni kötü sözlerle hatırlamamanızı rica ediyorum.»

Sonuç :

- İdari soruşturma komisyonu önceki anlatılanları göz önünde bulundurarak Erdem Turgut'un kişisel problemleri nedeniyle intihar ettiği ve olup bitenlerden kimsenin sorumlu tutulamayacağı değerlendirmesini yapmıştır. »

30. Başvuranlar, oğullarının ölümü nedeniyle maruz kaldıklarını düşündükleri zararın tazmin edilmesi talebiyle Askeri Yüksek İdare Mahkemesine 28 Haziran 2011 tarihinde tam yargı davası açmışlardır.

31. Usuli düzene ilişkin bir gerekçeyle verilen dava dilekçesinin reddinin ardından başvuranlar, maddi zarar başlığı altında 60.000 YTL (yani bu tarihte yaklaşık 24.000 avro (EUR)) ve manevi zarar başlığı altında 40.000 YTL (yani bu tarihte yaklaşık 16.000 avro (EUR)) talep ettikleri 26 Ekim 2011 tarihli yeni bir başvuruda bulunmuşlardır.

32. Askeri Yüksek İdare Mahkemesi tarafından maddi zararın değerlendirilmesi için görevlendirilen bilirkişi 3 Ocak 2013 tarihinde raporunu sunmuştur. Bilirkişi söz konusu zararın ölen kişinin annesi adına 42.627YTL (başka bir deyişle bu tarihte yaklaşık 17.050 avro), babası adına 37.346 YTL (yani bu tarihte yaklaşık 14.940 avro) olduğu kanaatine varmıştır. Başvuranlar bu değerlendirmeye itiraz etmemişlerdir.

33. Yüksek mahkeme 20 Kasım 2013 tarihinde başvuranların iddialarını kısmi olarak haklı bulmuştur. Yüksek mahkeme Erdem Turgut'un askerlik hizmetini yerine getirirken hayatını kaybettiğini, askeri makamların erin intiharını engelleyemediklerini ve bu koşullarda bu üzücü olaydan kaçınmak için askeri makamlar tarafından tüm tedbirlerin alındığını söylemenin mümkün olmadığını tespit etmiştir. Bu kararın somut olayla ilgili kısımları şu şekildedir :

« Somut olaydaki er, ailevi sorunları nedeniyle psikolojik bozukluklardan muzdariptir. Makamlar ilgili kişinin daha önce bir intihar girişiminde bulunduğunu

bilmektedirler. Makamların onu bir hastanenin psikiatri servisine sevk etmeleri ve ona tedavisi süresince silah vermemeleri gerekirdi.

Bu itibarla, davanın koşullarında, erin kendini vurduğu silahlı nöbetten muaf tutulmaması nedeniyle ölümünde, idarenin tamamen kusurlu olmadığını söylemek mümkün değildir. Halbuki, erin anksiyete, bunalım ve endişe durumu devam etmekteydi ve [bu kişi] psikolojik olarak iyi değildi. Sonuç olarak davacıların oğlunun intihar ederek hayatına son verdiği bu olayda idare bir hizmet kusuru işlemiştir.»

34. Ölen kişiye yüklenebilir bir kusurun varlığı ayrıca dikkate alındığında yüksek mahkeme başvurularına şu miktarların:

- Maddi zarar başlığı altında 32.000 YTL (yani bu tarihte yaklaşık 12.800 avro);

- Manevi zarar başlığı altında 12.000 YTL (yani bu tarihte yaklaşık 4.800 avro) ödenmesine karar vermiştir.

35. Bu miktarlara olay tarihinden ödeme tarihine kadarki süreç için hesaplanacak gecikme faizi de dahil edilmiştir.

36. İdare, başvurulara 13 Şubat 2014 tarihinde 56.068 YTL (yani bu tarihte yaklaşık olarak 18.670 avro) ödemiştir.

37. Bunun yanı sıra temel amaçlarından biri askerlik hizmeti sırasında hayatını kaybeden askerlerin ailelerini desteklemek olan silahlı kuvvetlerin bir uzantısı Mehmetçik Vakfı da 6 Aralık 2010 tarihinde başvurulara 27.775YTL (yani bu tarihte yaklaşık 13.890 avro) ödemiştir.

ŞİKAYETLER

38. Başvuranlar Sözleşme'nin 2. maddesini ileri sürerek, zorunlu askerlik hizmeti boyunca oğullarının yaşamının korunması hususunda makamların başarısız olduklarından ve oğullarının ölümü hakkında etkin bir soruşturma yürütülmemesinden şikayet etmektedirler. Bu bakımdan başvuranlar bilhassa makamlar tarafından itibar edilen intihar iddiasına

itiraz etmekte ve oğullarının kesinlikle bir cinayete kurban gittiğini ileri sürmektedirler.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

39. Başvuranlar yakınlarının yaşam hakkının ihlal edildiğini ve bu bağlamda etkin bir ceza soruşturması yürütülmediğini belirtmektedirler. Başvuranlar, davanın koşullarının Sözleşme'nin 2. maddesinin ihlaline götürdüğünü iddia etmektedirler.

40. Hükümet bu iddialara itiraz etmektedir. Hükümet, davanın kabul edilebilirliği hakkında, başvuranlara özellikle ulusal seviyede tazminatların ödendiğini ve böylelikle mağdur sıfatlarını kaybettiklerini gerekçe göstererek başvurunun kabul edilemez olduğunu değerlendirmektedir.

Davanın esası hakkında, Sözleşme'nin 2. maddesinin esas yönü ile ilgili olarak Hükümet, konuyla ilgili Mahkeme içtihatını hatırlatmakta ve değerlendirmeyi Mahkeme'nin takdirine bıraktığını beyan etmektedir. Usul yönü ile ilgili olarak Hükümet, olayların hemen ardından bir soruşturmanın açılmış olduğunu ve ölümün koşulları üzerine ışık tutabilecek faydalı her türlü soruşturma işleminin yerine getirildiğini belirtmektedir.

41. Mahkeme ulusal makamların bir ihlal tespit ettiklerinde ve verdikleri kararlar bu ihlali telafi etmek için uygun ve yeterli olduğunda ilgili tarafın Sözleşme'nin 34. maddesi bağlamında artık mağdur oldukları konusunda hak iddia edemeyeceklerini hatırlatmaktadır.

42. Mahkeme, bunun ardından, cezanın hafifletilmesi veya ulusal makamlarca başvuran lehine bir tedbir ya da kararın alınması doğrultusunda ihlalin alenen kabul edilmesi veya en azından yeterli ve uygun ölçüde giderilmesi neticesinde mağdur sıfatının kaybedileceğini hatırlatmaktadır (Scordino / İtalya (n° 1) [BD], no. 36813/97, §§ 178 ve devamı, AIHM 2006- V).

43. Bu iki koşul yerine getirildiği takdirde, Sözleşme ile düzenlenen koruma mekanizmasının ikincil niteliği sayesinde mahkemenin inceleme yapması engellenecektir (*Eckle / Almanya*, 15 Temmuz 1982, §§ 64-70, seri A n° 51, *Caraher / Birleşik Krallık* (kabul edilebilirlik kararı), no. 24520/94, AİHM 2000-XI, *Hay / Birleşik Krallık* (kabul edilebilirlik kararı), no. 41894/98, CEDH 2000-XI, *Cataldo / İtalya* (kabul edilebilirlik kararı), no. 45656/99, AİHM 2000-I, *Göktepe / Türkiye* (kabul edilebilirlik kararı), no. 64731/01, 26 Nisan 2005) ve *Yüksel / Türkiye* (kabul edilebilirlik kararı), no. 51902/08, § 46, 9 Nisan 2013).

44. Mağdur sıfatının kaybedilmesi, özellikle ihlali iddia edilen hakkın niteliği ve kararın gerekçesi (*Jensen / Danimarka* (kabul edilebilirlik kararı), no. 48470/99, AİHM 2001-X) ile bu kararın ardından ilgili için zararlı sonuçların varlığını sürdürmesine bağlı olmaktadır (*Freimanis ve Lidums / Letonya*, no. 73443/01 ve 74860/01, § 68, 9 Şubat 2006).

45. Bir başvuranın mağdur sıfatı, aynı zamanda, Mahkeme önünde şikâyet ettiği durum için ulusal düzeyde kendisine ödenmesine karar verilen tazminata da bağlı olabilmektedir. Başvurana sunulan telafi imkânının uygun ve yeterli niteliği, bilhassa Sözleşmeyle ilgili söz konusu olan ihlalin türü dikkate alındığında, dava koşullarının tamamına bağlıdır (*Gafgen / Almanya* [BD], no. 22978/05, § 116, AİHM 2010).

46. Öncelikle Sözleşme'nin 2. maddesinin esas yönüne ilişkin olarak Mahkeme, kasten ölüme sebebiyet verilmediği sürece medeni ve idari usul yoluyla tazminat elde edilmesinin uygun bir telafi oluşturduğunu hatırlatmak ister (*Mustafa Tunç ve Fecire Tunç /Türkiye* [BD], no. 24014/05, § 131, 14 Nisan 2015).

47. Mevcut davada, olayı çevreleyen koşulların tamamı, makamlar tarafından yürütülen ceza soruşturması sırasında toplanan unsurların tümü dikkate alındığında Mahkeme, başından itibaren Erdem Turgut'un hayatının, başka kişilerin eylemleri nedeniyle tehlike altında olduğunun varsayılmasını sağlayacak hiçbir unsurun bulunmadığı kanısına

varmaktadır. Dosyada yer alan unsurlardan hiçbiri başvuranlar tarafından ileri sürülen cinayet varsayımını düşündürmemektedir.

48. Bu noktadan itibaren elinde bulundurduğu unsurlar ışığında ve somut delilin bulunmamasını dikkate alan Mahkeme, başvuranların oğlunun bir cinayete kurban gittiğini gösteren bir sonucun varsayım ve kurgudan öteye gitmediği değerlendirmesini yapmaktadır. Bunun yanı sıra Mahkeme, ulusal makamlar tarafından gerçekleştirilen olayların tespitini ve sonuç olarak itibar ettikleri intihar tezini tekrar tartışmaya açmak için hiçbir gerekçe görmemektedir.

49. Dolayısıyla Devletin başvuranların oğlunun hayatının kendi eylemlerine karşı korunmasına ilişkin yükümlülüğünü yerine getirip getirmediği sorusu ortaya çıkmaktadır. Bu noktada Mahkeme, öncelikle Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin erin psikolojik sorunlarından haberdar olan askeri makamların bu kişiyi bir hastanenin psikiatri kliniğine sevk etmesi gerektiği, ona bir silah emanet etmemesi gerektiği, bu kusurlu ihmallerin genç adamın intiharına katkıda bulunduğu kanaatiyle Erdem Turgut'un intiharında idarenin kusur sorumluluğunu açıkça kabul ettiğini gözlemlemektedir. Dolayısıyla Sözleşme'nin 2. maddesinin açık bir kabulü söz konusudur. İntihar sorumluluğunun bilhassa tazminatların tespitinde sadece idareye yüklenmemesi, söz konusu kabulün önemini azaltacak nitelikte değildir (*Erkan / Türkiye* (kabul edilebilirlik kararı), no. 41792/10, § 79, 28 Ocak 2014, ve *Volkan / Türkiye* (kabul edilebilirlik kararı), no. 3449/09, § 43, 20 Ekim 2015).

50. Mahkeme ikinci olarak, idarenin kusur sorumluluğunu kabul etmesinin ardından Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin olayların olduğu dönemden ödeme tarihine kadar geçen süreyi kapsayan gecikme faizleri de dahil olmak üzere yaklaşık 14.650 avro'ya tekabül eden bir miktarı başvuranlara tazminat olarak ödemiş olduğunu gözlemlemektedir (yukarıdaki 34 ve 35. paragraflar). Mahkeme ayrıca idare tarafından ödenen toplam tutarın, düzenleme tarihinde geçerli döviz kuruna göre yaklaşık

18.670 avro'ya eşit olduğunu dikkate almaktadır (yukarıdaki 36. paragraf). Mahkeme, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi tarafından uygun görülen tutarların, yetersiz nitelikte olmadıkları kanısına varmaktadır. Mahkeme aynı zamanda bu tutarların, Sözleşme'nin 2. maddesinin ihlalini tespit ettiği durumda yaşamın korunmasında bir kusurun bulunmadığına ilişkin benzer davalarda kendisinin takdir ettiği tutarlara yakın olduğunu tespit etmektedir.

51. Bunun yanı sıra tazminatların ödenme süresi ile ilgili olarak Mahkeme, Askeri Yüksek İdare Mahkemesindeki yargılamanın 20 Kasım 2013 tarihinde sona erdiğini ve idarenin 13 Şubat 2014 tarihinde başvuranlara tazminatı ödediğini gözlemlemektedir. Mahkeme adli kararın infazının yerine getirilmesi ve bu tutarların ödenmesi için idare tarafından takip edilen sürenin somut olayda sunulan telafinin uygunluğuna ters düşecek nitelikte olmadığı kanısına varmaktadır (*Alp / Türkiye* (kabul edilebilirlik kararı), no. 3757/09, §§ 37-38, 9 Temmuz 2013).

52. Önceki belirtilenler dikkate alındığında Mahkeme, şikayet edilen yaşam hakkı ihlalinin uygun bir şekilde telafi edildiği ve artık başvuruların Sözleşme'nin 34. maddesi bağlamında Sözleşme'nin 2. maddesinin ihlalinin « mağduru olduklarını» iddia edemeyecekleri değerlendirmesini yapmaktadır.

53. Bu şikayetin 35. maddesinin 3. fıkrasının a) bendi bağlamında Sözleşme hükümleriyle *ratione personae* (kişi yönünden) bağdaşmadığı ve Sözleşme'nin 35. maddesinin 4. fıkrası uyarınca reddedilmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

54. Mahkeme Sözleşme'nin askerlik hizmeti süresince meydana gelen intihar davalarında, ölüm koşullarının aydınlatılması için etkin bir soruşturma yapılmasını gerekli kıldığını hatırlatmaktadır. Aslında soruşturma yapma yükümlülüğünün amacı, farklı argümanları çürütmek ya da onaylamaktır ve yetkili makamların sadece tazminat ödemiş olmaları kendilerini Sözleşme'nin 2. maddesi bağlamında usuli yükümlülüklerinden

muaf tutamaz (*Hasan Çalışkan ve diğerleri /Türkiye*, no.13094/02, §§ 49-52, 27 Mayıs 2008, ve yukarıda anılan *Mustafa Tunç ve Fecire Tunç* kararı, §§ 133-134).

55. Ayrıca somut olayda Mahkeme, Devletin başvuruların yakınının ölümünü çevreleyen koşulların belirlenmesine ve muhtemel sorumluluklarının tespitine yönelik bağımsız bir soruşturma yürütme yükümlülüğüne sahip olduğu kanısındadır (*Çiçek / Türkiye* (kabul edilebilirlik kararı), no. 67124/01, 18 Ocak 2005). Konuya ilişkin Mahkeme içtihatı, bir yandan olayların kesin gidişatını bilen ve diğer yandan da mağdurlar tarafından yapılan iddiaları doğrulayacak ya da çürütecek bilgilere erişme olasılığı bulunan kişiler olarak kabul edilen Devlet makamları ve görevlilerinin, kendi kontrolü altında bulunan bir bölgede meydana gelen bir olayın aydınlatılması amacıyla gerçek anlamda gerekli olan «etkin ve resmi bir soruşturma» yürütme yükümlülüğünün uygulanmasını gerektirmektedir (*Akkum ve diğerleri/Türkiye*, no. 21894/93, § 211, AİHM 2005-II (özetler)), *Mansuroğlu / Türkiye*, no. 43443/98, §§ 78-80, 26 Şubat 2008, ve *Beker /Türkiye*, no. 27866/03, §42, 24 Mart 2009).

56. Bu bağlamda Sözleşme'nin 2. maddesinde geçen soruşturmanın etkinliğine ilişkin genel ilkeler, *Mustafa Tunç ve Fecire Tunç* (yukarıda anılan, §§ 169-182) kararında hatırlatılmıştır.

57. Bu durumda Mahkeme, başvuran Kutbettin Turgut'un 2 Mart 2011 tarihli kovuşturmayaya yer olmadığına dair karara itiraz ettiği ilk aşamada, esastan değerlendirilmesi için askeri mahkemeye imkan sağlayacak nitelikte hiçbir açıklamanın yer almadığını ve bu itirazın askeri savcı tarafından varılan sonuca soyut biçimde itiraz etmekle sınırlı olduğunu gözlemlemektedir (yukarıdaki 27. paragraf)

58. Mahkeme ikinci aşamada, cinayet tezini dışarda tutan somut olaydaki ceza soruşturmasının uygun, ivedi, yeterli derinlikte ve bağımsız yürütüldüğünü ve başvuruların menfaatlerinin korunması ve haklarının

uygulanması için yeterli derecede soruşturmayla ilişkilendirildiklerini dikkate almaktadır.

59. Aslında Mahkeme söz konusu soruşturmanın olaylardan hemen sonra açıldığını, askeri savcının soruşturmayı yönetmek için ivedi olarak olay yerine geldiğini, ilgili tüm delil unsurlarının toplandığını, ölçümlenmelerin yapıldığını, otopsi ve balistik inceleme gerçekleştirildiğini ve tanık ifadelerinin alınmış olduğunu belirlemektedir.

60. Hiçbir unsur olayların aydınlatılmasında soruşturma makamlarının iradesinden şüphe duyulmasına imkan vermemektedir.

61. Bundan dolayı, Erdem Turgut'un ölümünün ardından açılan soruşturmanın koşulların doğru biçimde belirlenmesinin sağlanması nedeniyle, başvuranların Sözleşme'nin 2. maddesinin usul boyutu hakkındaki şikayeti dayanaktan yoksundur ve Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. fıkrasının a) bendi ve 4. fıkrası uyarınca reddedilmesi gerekmektedir.

Bu gerekçelerle, Mahkeme, oybirliğiyle,

Başvurunun kabul edilemez olduğuna *karar vermiştir*.

İşbu karar Fransızca dilinde tanzim edilerek, 22 Eylül 2016 tarihinde yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

Stanley Naismith
Yazı İşleri Müdürü

Julia Laffranque
Başkan